

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

ט' שבט, תשע"ז
5 פברואר, 2017
מספרינו: 16/793, 806, 830, 858, 878/שרעי לערעורים
אישי-סודי-למכתב בלבד

המתלוננים:

עו"ד ת'רות מדלג'
עו"ד ואיל חוסרי אגבריה
עו"ד אמיר נאטור

הנילון:

כב' הנשיא (בפועל) עבד אלחכים סמארה
מבית הדין השרעי לערעורים

בעניין:

תלונות שהתקבלו בלשכתנו בימים 16.11.28, 16.12.1, 16.12.12,
16.12.21, 16.12.27

החלטה

1. ביום 11 ג'מאדי השנייה, לשנת 1437, הלוא הוא יום ה-20 לחודש מרץ 2016 למניינם, התקיים דיון בערעור שהוגש לבית הדין השרעי לערעורים. המתלונן 3 (להלן: נאטור), ייצג את המערער, ואילו המתלונן 1, מדלג', ייצג את המשיבה באותו ערעור. בראשיתו של הדיון הצהירו חברי בית הדין, כי הישיבה תתקיים בהרכב של שני החברים הנוכחים משום "שלא הסתייע בידי הנשיא להשתתף בשל היותו בחופשה" (פרוטוקול הדיון בתרגומו של עו"ד עסיף מוחסן). ב"כ הצדדים הביעו הסכמתם לדיון בהרכב חסר. הדיון הסתיים בהחלטה: "הישיבה נעלת לשם מתן פסק הדין השלם במועד אחר".
2. פסק הדין בערעור ניתן ביום 31.3.2016 (22 ג'מאדי לשנת 1437, היג'רי), והוא נשא, מלבד חתימתם של שני חברי בית הדין שישבו בדיון שהתקיים ביום 20.3.2016, גם את חתימתו של כב' הנשיא (בפועל), שלא נטל חלק באותו דיון. בפסק הדין נדחה הערעור והמערער חוייב בתשלום הוצאות ושכ"ט.

נחום חפצדי 5, בית עופר, גבעת שאול 9548401 ירושלים, טל: 02-6595511 פקס: 02-6595516

דואר אלקטרוני: Shoftim@justice.gov.il

אינטרנט: <http://Shoftim.justice.gov.il>

3. המתלונן 3, נאטור, פנה לבית הדין בבקשה לבטל את פסה"ד, שכן הוא ניתן, לדעתו, בחוסר סמכות משישבו בדין שני דיינים והוא נחתם שלא כדין גם על ידי כב' הנשיא (כפועל) – שלא נטל חלק בדיון.

4. ביום 5.6.2016 ניתנה החלטה בבקשה לביטול פסק הדין ובמסגרתה נדחתה הבקשה. בהחלטה בחתימת כב' הנשיא בפועל (להלן: כב' הנשיא) ובחתימת כב' הקאדי ד"ר חמוזה וכב' הקאדי זיאד להואני נקבע, כי ההליך שנתקיים היה תקין משום ש"נבצר" מכב' הנשיא ליטול חלק בדיון שהתקיים בערעור, זאת "בגלל הימצאו של כב' הנשיא בחוץ לארץ". ההנמקה הזו תוזרת וגשנית בהחלטה, ובמילות התרגום של ההחלטה, כפי שהוצע על ידי המתלונן נאטור: "הנבצרות במקרה זה הוא אמיתי (כך בתרגום המקורי) וזאת בגלל נסיעת כב' הנשיא לחוץ לארץ" וכן "שנבצרות כב' הנשיא בישיבת הדיון – ולא במתן פסק הדין – היה, בגלל הימצאותו בחוץ לארץ". בית הדין לערעורים סבר, כי שהותו של כב' הנשיא בחוץ לארץ מקימה לו "נבצרות", שדי בה כדי להכשיר את הדיון במותב שניים (ובה בעת) אין בה כדי למנוע את הצטרפותו של כב' הנשיא לפסק הדין שניתן במועד מאוחר יותר.

5. היום כבר אין מחלוקת, כי כב' הנשיא לא היה בחוץ לארץ במועד הדיון בערעור. כך לכאורה עולה מן הרישומים שהציג כב' הנשיא, כי היה בחופשה בארץ. אין איפוא מחלוקת, כי ההנמקה שעמדה ביסוד ההחלטה שלא לבטל את פסק הדין – לאמור שהותו של כב' הנשיא בחוץ לארץ – אינה יכולה לעמוד וכי היא נתבססה על מידע שגוי.

6. על רקע זה ובגין טענות נוספות שהופנו כנגד התנהלותו של כב' הנשיא הוגשו לנציבות תלונות הציבור על שופטים (להלן: הנציבות) שלוש תלונות. התלונות המרכזיות מתמקדות בחתימת כב' הנשיא על ההחלטה האמורה, התולה את העדרותו מן הדיון בעובדה שאינה נכונה. בצד זאת מתייחסות התלונות גם לפעילותו של כב' הנשיא ברשת חברתית ובאופי נסיעותיו לחו"ל.

התלונות הוגשו בתחילה כנגד כב' הנשיא. תלונה נוספת שהוגשה במקורה על ידי אחד המתלוננים (עו"ד נאטור) מופנית גם כלפי כב' הקאדי זיאד להואני (להלן: הקאדי להואני) אשר ישב עמו בדיון באחד התיקים נשוא התלונות.

7. התלונות עוסקות, איפוא, בשלושה נושאים: האחד, אמיתות האמירה הכלולה בהחלטה השיפוטית של הרכב הדיינים, בו נכלל כב' הנשיא, החלטה מיום 15.6.16, בכל הנוגע לסיבת היעדרותו של כב' הנשיא מן הדיון בערעור שהתקיים ביום 20.3.2016. בהחלטה זו, מיום 15.6.16, נדחתה הבקשה לבטל את פסק הדין שניתן בתיק הערעור ביום 31.3.2016, בנימוק

שכב' הנשיא שה בתוך לארץ בעת הדיון בערעור. המתלוננים ציינו, כי האמור בהחלטה אינו אמת וכי באותו יום שהה כב' הנשיא בארץ. הנושא השני, עניינו בנסיעותיו של כב' הנשיא לחוץ לארץ, טיבן ומימונן. והשלישי, עניינו בתוכנו של דף פייסבוק שלפי הטענה פתח כב' הנשיא והשתמש בו שלא כראוי.

ההחלטה בבקשה לביטול פסק הדין:

8. בבקשה שהגיש לביטול פסק הדין טען המתלונן נאטור, בין היתר, כי הופתע לגלות את חתימתו של הנשיא על פסק הדין, וכי סעיף 6א(א) לחוק הקאדים, תשכ"א-1961, קובע, כי בית הדין השרעי לערעורים ידון בשלושה, אך הוא רשאי לדון בשני קאדים (בחלופה הרלבנטית לענייננו – א.ר.) אם "נבצר מאחד מהם לשבת בדין":

עו"ד נאטור הפנה בהקשר זה, בסעיף 9 לבקשתו לביטול פסק הדין, לאמור בפסק דינו של בית המשפט העליון (מפי כב' השופטת שושנה נתניהו) בעל"א 11/86 לפיו:

"הדיבור 'נבצר', לפי פרשנותו המילולית בשפה העברית, דומה הוא לדיבור 'נמנע', והוא מצביע על גורם שמעבר לשליטתו של האדם שמדובר בו; כך ברור, ש'נבצר' מתייחס לסיבות כמו פטירה, מחלה, היעדרות מהמדינה וכיוצא באלה, כשם שברור, שהיעדרות בשל עיסוק להגאנה אינה כלולה ב'נבצר'" (ההדגשה שלא במקור).

משכך, כך טען עו"ד נאטור בבקשה שהגיש, "היות כבוד הנשיא בחופשה איננו סיבה לקיום ישיבת בית דין בהרכב חסר ואין הוא נבצרות" (סעיף 10 לבקשת הביטול, ההדגשה שלא במקור).

9. כיום 5.6.16 ניתנה החלטה בבקשת הביטול ועליה חתומים שלושת חברי ההרכב ובהם כב' הנשיא.

ההרכב מצא לדחות את בקשת הביטול, להשית הוצאות על עו"ד נאטור ואף להעביר העתק מן ההחלטה לעיון וועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין, בנימוק שבניסוח הבקשה יש "משום ביזוי בית הדין והנשיא ועבירה על כללי האתיקה של עורכי הדין".

10. לגופה של בקשת הביטול ציין ההרכב בהחלטתו, כי כב' הנשיא שהה במועד הדיון בערעור מחוץ לגבולות המדינה. נבצרותו של כב' הנשיא מלהשתתף בדיון בערעור, כך נכתב בהחלטה, עולה בקנה אחד, עם פרשנותו של בית המשפט העליון את המונח הזה, שהרי כב' הנשיא לא שהה במועד הדיון בתחומי המדינה אלא היה הוא מצוי בחו"ל (כאחת החלופות אליהן התייחס בית המשפט העליון). לשון אחר – היותו של הנשיא בחו"ל, ולא בחופשה "סתם", יצרה לדעת ההרכב את ה"נבצרות", כאמור בפסק דינו של בית המשפט העליון,

שהתירה את קיומו של הדיון בהעדרו של כב' הנשיא והצדיקה את חתימתו על פסק הדין מאוחר יותר. תלונתו של המתלונן מדלג', אליה הצטרף גם המתלונן נאטור, מציינת, כי ההחלטה בדיון הראשוני וההחלטה לדחות את הבקשה לבטל את פסק הדין שניתן בערעור, כוללות אמירות עובדתיות הסותרות זו את זו (כב' הנשיא "היה בחופשה" מול כב' הנשיא "היה בחוץ לארץ") וכי האמירה המאוחרת יותר בדבר שהותו של כב' הנשיא בחו"ל במועד הדיון לא היתה אמירת אמת.

11. להשלמת התמונה יצויין, כי עובר להגשת התלונות אל הנציבות ואף לאחר מכן הוגשו עתירות, הנדרשות לעניינים אלה עצמם, לבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק.

תלונתו של מדלג':

12. עו"ד מדלג' כותב בתלונה שהתקבלה בנציבות ביום 26.11.16, כי כב' הנשיא "ידע בוודאות" שהוא לא היה בחוץ לארץ ביום הדיון שהתקיים בערעור, וכי בכוונת מכוון טען לעובדה "שקרית" במסגרת ההחלטה שניתנה בבקשת הביטול – וזאת על מנת להצדיק את הכרעתו בבקשת הביטול לגופה. המתלונן מטעים, כי חשיבות ההתייחסות לסיבת היעדרותו של הנשיא מן הדיון טמונה בשאלת הנבצרות, המשליכה על תקפותו של פסק הדין. לדעת המתלונן, הנשיא "היטה משפט ושיבש הליך משפטי ביודעין בהסתמך על עובדה פרי ייצור". המתלונן הטעים, כי הוא "וציבור עורכי הדין בכלל" רואים בתומרה התנהלות זו של כב' הנשיא, בה מצהיר הוא הצהרות שאינן נכונות, על מנת להכשיר את היעדרותו מן הדיון בערעור בעניינים של המתדיינים. לדעת המתלונן אמון הציבור בכלל ואמון המתדיינים וציבור עורכי הדין בפרט במערכת, נפגע בכך.

13. בשאלה זו עוסקת גם תלונתו של עו"ד ואיל חוסרי, שהתקבלה בנציבות ביום 1.12.16. המתלונן מפנה, בין היתר, לתצהיר שנתן עו"ד איסלאם עיראקי, ביום 21.11.16, תצהיר שאומת על ידי עו"ד מדלג'. בתצהירו מצהיר עו"ד עיראקי, כי הוא משמש כעורך דין עצמאי ביישוב טירה וכי ביום 20.3.16, שעה שנכח בבית הדין השרעי ביישוב טייבה, במסגרת עבודתו, ראה "במו עיניו" (ביחד עם עו"ד נוסף, ושמו שאקר עאזם), את כב' הנשיא בתוך בניין בית הדין. בתלונתו הוסיף המתלונן, כי כב' הנשיא נצפה בבית הדין בטייבה במהלך סיור שערך ביחד עם מנהל בתי הדין השרעיים, כב' הקאדי ד"ר איאד וחאלקה.

העתירה הראשונה לבג"ץ והתלונה הנוספת באותו נושא:

14. ביום 3.8.16, קודם שהוגשו התלונות לנציבות, הגיש המתלונן נאטור, בשמו ובשם מרשתו, עתירה לבית המשפט העליון, בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק, למתן צו על תנאי, המבקש מבית הדין השרעי לבוא ולנמק מדוע לא תבוטל ההחלטה שניתנה בבקשת הביטול, ומדוע לא יבוטלו פסק הדין נשוא הבקשה וכן ההחלטה להעביר את עניינו של העותר לבחינת וועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין (בג"צ 5964/16) (להלן: העתירה הראשונה).

15. ביום 11.12.2016 הגיש המתלונן נאטור תלונה לנציבות. גם הוא מלין על כך שכב' הנשיא לא היה בחו"ל ביום הדין בערעור (בניגוד לנאמר בהחלטה שניתנה בבקשת הביטול) "ואף לא שהה בחופשה" (כנאמר בפרוטוקול הדין בערעור). לדבריו, על פי מידע שהגיע אליו, נראה כב' הנשיא ביום 20.3.16 בישיבות עבודה באחד מבתי הדין באיזור המרכז. בתלונתו הלין נאטור גם על "שבח עצמי" שלדבריו הרעיף כב' הנשיא על עצמו שלא כדין בהחלטה ועל מסקנתו להעביר את עניינו של המתלונן לבחינת וועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין.

לעניין אחרון זה אעיר כבר עתה, כי בית הדין מוסמך, על פי שיקול דעתו, להעביר עניין לבחינתו של גוף משמעותי, והשאלה אם צדק הוא בכך אם לא אינה מסורה לסמכות הביקורת הנתונה לנציב. ממילא, השאלה אם נהג עורך דין על פי כללי האתיקה תיבחן על ידי וועדת האתיקה, ככל שתמצא היא להתייחס לגופם של דברים שהונחו בפניה. בטענה על "שבח עצמי" לא מצאתי רבותא – ככל שהתלונה מצויה בתחום בדיקתי.

16. עו"ד נאטור ציין, בין היתר, כי במסגרת עתירתו לבג"ץ ביקש כי בתגובתו לעתירה ימציא כב' הנשיא את תדפיס משטרת הגבולות אודות יציאותיו וכניסותיו מן הארץ. לדבריו, כב' השופטת א' חיות מצאה ביום 5.12.16 לבקש תגובה לטענה זו. במאמר מוסגר יצויין, כי בתגובה שהוגשה לבית המשפט העליון ביום 8.1.17 מטעם בית הדין השרעי לערעורים, באמצעות פרקליטות המדינה, נאמר, כי אין להיעתר לבקשה זו של העותרים.

עו"ד נאטור ביקש ממני לקבוע, כי בהחלטה שניתנה בבקשת הביטול נתן כב' הנשיא הצהרות כוזבות בידועין ובכוונה תחילה וכי מדובר בעבירה אתית על כללי האתיקה המחייבים את כב' הנשיא.

17. עו"ד נאטור מצא תחילה, כאמור, גם להלין על כב' הקאדי להואני שישב אף הוא בהרכב שדן בערעור ובבקשה לביטול פסק הדין. לדברי המתלונן, כב' הקאדי להואני נתן בדין שהתקיים בערעור ביום 20.3.16 "הצהרה כוזבת" אודות שהותו של כב' הנשיא בחופשה, בזמן שידע או היה עליו לדעת, באמצעות הנהלת בתי הדין השרעיים, כי כב' הנשיא היה מצוי באותו

יום בעבודה. כן הוסיף עו"ד נאטור, כי כב' הקאדי להואני "שב וחתם על ההצהרות השקריות החוזרות והנשנות" בהחלטה שניתנה בבקשת הביטול ביום 5.6.16, לפיה כב' הנשיא שהה ביום הדיון בערעור בחו"ל – והכל כדי להצדיק ולו במצג שווא את טענת הנבצרות, על מנת להכשיר את הדיון בערעור שלא בפני הרכב שלושה.

ביום 18.1.17 ביקש עו"ד נאטור מן הנציבות "לגנוז" את תלונתו על כב' הקאדי להואני. לא ניתן הסבר כלשהו לבקשה זו.

תלונתו של חוסרי והעתירה הנוספת לכג"ץ:

18. עו"ד חוסרי מפנה את תלונתו כנגד נסיעותיו של כב' הנשיא לחו"ל. בתלונתו, שהתקבלה בנציבות ביום 18.12.16, כותב חוסרי, כי נודע לו שכב' הנשיא נסע לחו"ל בשנתיים האחרונות למספר מדינות; יש לדעתו צורך לברר מי הגוף המזמין בנסיעות האלה, האם ניתן להן אישור או היתר, האם מדובר בנסיעות פרטיות או בנסיעות להן ניתן מימון מן המדינה, והאם נעשו הן "בהתאם לכללים ולאתיקה". במיוחד, כך ציין חוסרי, יש לבחון את החשד, כי נסיעות אלו מומנו על ידי עמותות.

19. לתלונתו זו צירף חוסרי כתב עתירה שהגיש לבית המשפט העליון, בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק, ביום 19.12.16 (כג"צ 9887/16) – (להלן: העתירה השנייה). בעתירה זו התבקש צו האוסר להאריך את כהונתו הזמנית של כב' הנשיא, שלא למנותו למינוי קבע, לנקוט נגדו בהליכים ולמנוע את המשך כהונתו כחבר בוועדה למינוי קאדים. באותה עתירה מפורטות הטענות בכל הנוגע לשהותו של כב' הנשיא בארץ ביום הדיון בערעור וכן טענות באשר לטיב נסיעותיו לחו"ל. כב' הנשיא, כך נטען, נהג לנסוע לחו"ל עם חברי התנועה האסלאמית ועמותת אל אקצא, במסווה של אירועים דתיים, כשבפועל נוצלו נסיעות אלה למסע תרומות לעמותה. מדובר, כך נטען, בנסיעות למלזיה, קטאר, דובאי, טורקיה וארה"ב. בנסיעה למלזיה, כך נטען, נאספו תרומות מעמותת אמאן פלסטין, שהיא עמותת אסורה על פי חוק בישראל, וכספי התרומות, כך נטען, חולטו בהמשך על ידי הרשויות בארץ לפי צו של שר הביטחון. נטען גם בכתב התלונה, כי באותה משלחת השתתפו גם "אנשים חשודים" בעלי עבר פלילי. העותר הפנה בעתירתו לכללי האתיקה האוסרים על שופט (ולדעתו גם על קאדי) להיות מעורב בפעילות פוליטית או מפלגתית או ליטול חלק באירועים כאלה או במסגרת אחרת בת זווית פוליטית או מפלגתית. המתלונן הפנה גם לכללים נוספים האוסרים על שופט להביע דעה בפומבי בעניין שאינו משפטי בעיקרו והשנוי במחלוקת ציבורית. הוטעם על ידו, כי כללי האתיקה לשופטים אף אוסרים על שופט להיות מעורב בפעילות של איסוף כספים או להפיק

טובת הגאה ממעמדו, בין במישרין ובין בעקיפין. לדעת העותר יש לבדוק אילו אישורים והיתרים ניתנו, אם בכלל, לנסיעות כב' הנשיא.

מדלג' מתייחס אף הוא לעניין הנסיעות, בתלונה נוספת שהתקבלה בנציבות ביום

26.12.2016.

20. נוסף, כי בינתיים הגיש עו"ד נאטור, שהגיש את העתירה הראשונה לבג"ץ, בקשה לתקן את העתירה ולהוסיף לה משיבים. בעתירתו המתוקנת ביקש, כי תיפתח חקירה פלילית נגד כב' הנשיא, תוגש נגדו קובלנה לבית הדין המשמעתי, הוא יושעה מתפקידו ומינויו לנשיא לא יוארך. בית הדין השרעי לערעורים הודיע לבית המשפט העליון על התנגדותו לבקשה זו. נראה, כי שאלת מינויו של כב' הנשיא לנשיא של קבע עמדה גם ברקע התלונות שהוגשו לנציבות.

21. אציין כבר עתה, כי אין בדעתי להתייחס לשאלת תקפות פסק הדין שבערעור או לשאלת נכונות מסקנתו של בית הדין כי יש לדחות את בקשת הביטול. שאלות אלה, כך על פי חוק, אינן בסמכות נציב תלונות הציבור על שופטים. אין בדעתי גם להתייחס לשאלה אם ראוי הוא למנות את כב' הנשיא לכהונת קבע אם לאו. סוגיות אלה תלויות ועומדות בפני בית המשפט העליון ובפני הגורמים האמונים על נושא מינויו של נשיא לבית הדין השרעי לערעורים. מקצת מן המתלוננים פנו בעניין זה לשרת המשפטים והנושא מצוי בידיה.

22. אדון איפוא בתלונות המונחות לפתחי לגופן ואתייחס תחילה לטענה, כי מה שנאמר בדיון שהתקיים בערעור ומה שנכתב בהחלטה שניתנה בבקשה לביטול פסק הדין – אינו אמת וכי יש באמירות אלה משום התנהגות לא ראויה של כב' הנשיא. לאחר מכן אדון בשני העניינים האחרים שהועלו בתלונות. וטרם שאכריע בכך, אביא כאן את תגובתו של כב' הנשיא לתלונות שהופנו כלפיו ואת התגובה שקיבלתי מטעמו של כב' הקאדי זיאד להואני ושל כב' הקאדי ד"ר חמזה.

23. כב' הנשיא הגיש לנציבות כתב תגובה מפורט לתלונות שהוגשו בעניינו וכן העביר לנציבות מסמך מפורט של כתב תשובה שהכין בעקבות העתירה שהגיש עו"ד חוסרי (בג"צ 9887/16). מסמך תשובה זה ביקש כב' הנשיא להגיש גם לבית המשפט העליון והוא שלח העתק ממנו לפרקליטות המדינה. כב' הנשיא ביקש מן הנציבות לדאות במסמך זה, על כל האמור בו, חלק בלתי נפרד מתשובתו לתלונות שהוגשו עליו.

נציין, כי בירורנו העלה, כי המסמך לא הוגש בסופו של דבר לבית המשפט העליון. מסמך זה יכונה להלן: "ההצעה לתגובה לעתירה". גם ערכון עובדתי ששלח כב' הנשיא לפרקליטות טרם הוגש לבית המשפט העליון – ולכך עוד אשוב.

24. בכתב התגובה מבקש כב' הנשיא לדחות את התלונות על ספן, משום שלדעתו הן הוגשו ממניע פסול, על ידי חורשי רעתו, ממניע של נקמנות – כשכל כוונתן לסכל את בחירתו דרך קבע לנשיא בית הדין השרעי לערעורים.

בהקשר זה כותב כב' הנשיא, בין היתר, כי עורכי הדין מדלג' וחוסרי ביקשו להתמנות לכהונת קאדי של בית דין שרעי אזורי, וכי עו"ד נאטור ביקש להתמנות למנהל בתי הדין השרעיים. משרצונם זה לא התממש, תלו בו את סיבת הדבר, ומשכך ביקשו להיפרע ממנו. עו"ד נאטור אף מבקש, כך טוען כב' הנשיא, להיפרע ממנו בשל הפניית עניינו לבדיקה בפני וועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין. בתגובתו המשיך כב' הנשיא והפנה אותי לפרסומים פוגעניים אודותיו, שנעשו, לדבריו, מטעם עו"ד חוסרי ומטעם של אחרים.

25. ככלל, המניע שמאחורי הגשתה של התלונה אינו פוטר מן הצורך לבחון את התלונה לגופה – וכך אעשה גם במקרה זה. לא מצאתי איפוא להיעתר לבקשת הנשיא לדחות את התלונות על הסף.

26. לגופם של דברים כותב כב' הנשיא בתגובתו כך:

א. מטרתו של הדיון בערעור שהתקיים ביום 20.3.16 הייתה לעשות מאמץ לפשר בין הצדדים, ולא היה מדובר בדיון מהותי, שהרי בית הדין לערעורים מוסמך לפסוק על סמך העיון בתיק ובלא שמיעת טענות בעל פה (תקנה 10 לתקנות הקמת בית הדין השרעי לערעורים).

ב. הוא (כב' הנשיא) שהה בחופשה שאושרה על ידי הנהלת בית המשפט (ככל הנראה: הנהלת בתי הדין השרעיים – א.ר.) שהחלה ביום 10.3.16 והסתיימה ביום 24.3.16. כאשר חלק ניכר ממנה הוא שהה בחו"ל. הוא חזר ארצה ביום חמישי 17.3.16, יומיים לפני הדיון בערעור וטרם שנסתיימה החופשה, כך שביום הדיון שהתקיים ביום ראשון 20.3.16, עדיין שהה בימי חופשה "שנותרו בה עוד 7 ימים לסיומה". משכך, הודעת הרכב שני הדיינים לצדדים, בדיון שהתקיים ביום 20.3.16, אודות שהותו בחופשה, היתה נכונה ואמיתית ושיקפה את מצב הדברים לאשורו.

ג. אשר לציון העובדה, כי שהה בחו"ל ביום הדיון – בהחלטה לדחות את הבקשה לביטול פסק הדין – כותב כב' הנשיא, כי הוא אכן היה בחו"ל במסגרת חופשתו וכי הוא חזר ארצה יומיים לפני מועד הישיבה – שהתקיימה ביום 20.3.16. כמועד הדיון,

כך הוא כותב, עדיין שהה בחופשה. "ההחלטה [בבקשה לביטול פסק הדין], כך כותב כב' הנשיא, נכתבה על ידי חבר ההרכב כב' הקאדי זיאד להואני, כאשר "בהיסח הדעת ממש ובתום לב מובהק, נרשם כי הנשיא במועד הישיבה שהה בחו"ל, אם כי הוא אכן היה בחו"ל וחזר יומיים לפני מועד הישיבה שנתקיימה ביום 20.3.16, שהה בהמשך חופשתו וטרם שב לעבודה". "הטעות שנפלה בהיסח הדעת ובתום לב" – כך הוא כותב – "אפשר ונכתבה על ידי כב' הקאדי להואני עצמו, אשר היה מודע לחופשה, ולשהייה בחו"ל במהלכה, של הח"מ, ואפשר אף שנכתבה על דעתו בהיסח הדעת של הח"מ עצמו [כב' הנשיא – א"ר], שהרי ההחלטה נכתבה ביום 5.6.16, קרי, קרוב לחודשים וחצי לאחר סיום חופשתו של הח"מ וכנראה בהיסח הדעת עם הימצאות הרקע במציאות של נסיעה ושהייה בפועל בחו"ל ברוב ימי אותה חופשה".

27. עוד מציין כב' הנשיא, כי "הטעות שנעשתה בתום לב, בהיסח הדעת בטעות אנוש גרידא, כאשר התגלתה היא אך ורק על ידי הח"מ עצמו, וזאת תוך שהוא מדקדק בהחלטה מיום 5.6.16 .... להכין תשובה לעתירה שהוגשה על ידי המתלונן כאן, נאטור, שעניינה ביטול פסק הדין שניתן בשניים, ונושא ההחלטה מיום 5.6.16".

נוסח שונה מעט של הדברים מופיע בהצעה לתגובה לעתירה אותה שלח, כאמור, כב' הנשיא לנציבות ולפרקליטות המדינה. בסעיף 42 לאותו מסמך הטלת האחריות, לאמור בהחלטה אודות שהותו בחו"ל, על הקאדי להואני, אינה מסוייגת:

"פסק הדין (ההחלטה בבקשת הביטול – א.ר.) נכתב על ידי חבר ההרכב, כב' הקאדי זיאד להואני, אשר בהיסח הדעת ממש, רשם כי הנשיא במועד הישיבה שהה בחו"ל, אם כי הוא אכן היה בחו"ל וחזר יומיים לפני מועד הישיבה שהתקיימה ביום 20.3.16 ושהה בהמשך חופשתו וטרם שב לעבודה".

וממשיך וכותב כב' הנשיא בסעיף 49 בהצעה לתגובה לעתירה, כי "נעלמה מעיניו (של כב' הנשיא – א.ר.) אותה טעות בהיסח הדעת שנכתבה על ידי חברו (הקאדי להואני – א.ר.) אשר עליו הוטלה משימת ניסוח פסק הדין לאחר הדיון הפנימי, ועל פסק הדין הוא (כב' הנשיא – א.ר.) חתם בחתימתו מבלי לשים לב לאותה הטעות, מתוך התמקדות במהות כאשר ההחלטה ניתנה כפה אחד".

28. כב' הנשיא מתייחס גם לשאלה, כיצד מתיישבת טענתו, כי ביום 20.3.16 שהה בחופשה, עם הטענה כי נצפה באותו יום בבית הדין בטיכה יחד עם מנהל בתי הדין השרעיים. לדבריו:

"הח"מ ... אינו רואה כל מניעה כי יבקך בכל בית דין, במהלך חופשתו, אשר חופשי הוא לנצלה כראות עיניו ... ואם ביקר במהלך חופשתו בבית דין מסוים, הדבר מעיד על מסירותו ואהבתו לעבודתו ואף על נכונותו להקריב מזמנו

החופשי למען שירות הקהל והציבור, ולמען פתרון בעיות דחופות אולי או אי הבנות שיתעוררו ולו על חשבון ימי חופשתו, הגם שאינו חייב בכך. מה הפסול בכך ? ! !”.

ביררתי שאלה זו גם עם מנהל בתי הדין השרעיים, ד"ר זחאלקה, ועל פי עדותו הוא פגש ביום 20.3.2016 את כב' הנשיא בבית הדין השרעי בטייבה וכי מטרת הפגישה היתה "שיתח עדכון כללי" "מאחר ובשבוע שקדם לכך שהה [כב' הנשיא] בחו"ל.

29. לעניין שהותו בחופשה ותקופת היעדרותו מן הארץ מצא הנשיא לצרף לתגובתו לתלונה שתי אסמכתאות –

הראשונה, "תעודת בירור פרטים על נוסע" של משרד הפנים בה נאמר, כי יצא את גבולות המדינה ביום 10.3.16 ושב אליה ביום 17.3.16.

השנייה, "עותק מאושר בגין מועדי החופשה". מדובר במסמך נושא חותמת של הנהלת בתי הדין השרעיים, שהינו טבלה בת 3 טורים: היום בשבוע, התאריך, ופרטים אודות הנשיא. לפי המסמך, שהה כב' הנשיא בחופשה מיום 10.3.16 ועד יום 24.3.16; בימים 10.4.16-12.4.16 שהה בהשתלמות; בימים 12.6.16 ועד יום 28.7.16 שהה בחופשה.

30. דבריו של כב' הנשיא, כי הוא חתם על החלטה בבקשה לביטול פסק הדין, בלי לשים לבו לאמור בה – לעניין שהותו בחו"ל – מעוררים קושי. כב' הנשיא מציין, כי התמקד באותה החלטה במהות – אלא שמהות הבקשה וההחלטה בה נסבה על שאלת הסיבה להעדרו מן הדיון בערעור. שאלת מקום שהותו בחו"ל היא שעמדה איפוא ביסוד ההחלטה. ההחלטה – כל כולה – ניתנה בבקשת ביטול של פסק הדין שניתן בעקבות הדיון שהתקיים בערעור, ביום מסויים. השאלה המרכזית בבקשה, שהצריכה תשובה, היתה, אם ביום זה נבצר מכב' הנשיא להתייצב לדיון. במצב דברים זה, כששאלת מקום שהותו של כב' הנשיא ביום הדיון עומדת במרכז המחלוקת – היה על כב' הנשיא לבדוק היטב, טרם שתיחתם ההחלטה, היכן שהה באותו מועד ומה נכתב בעניין זה בהחלטה. שלוש פעמים נכתב בהחלטה, כי באותו היום שהה כב' הנשיא בחו"ל. לכך אוסיף, כי הקביעה בהחלטה, לפיה ביום הדיון בערעור שהה כב' הנשיא בחו"ל, נכתבה תוך התייחסות לטענות עו"ד נאטור לאמור בפסק דינו של בית המשפט העליון בסוגיית הנבצרות, שלפיו שהות בחו"ל עשויה להיחשב מצב של "נבצרות" ליושב בדין. עניין זה הוא איפוא ה"התמקדות במהות" אליה היה אמור כב' הנשיא להתייחס בהחלטה ובאופן מוקפד.

31. קושי נוסף באשר לעמדת כב' הנשיא מתעורר למקרא עמדתם של שני הדיינים הנוספים שהיו שותפים להחלטה.

כב' הקאדי להואני כתב לנציבות, במענה לפנייתה אליו, כי כב' הנשיא הודיע לו, מספר ימים קודם לדיונים שהתקיימו בבית הדין ביום 20.3.16, כי הוא נמצא בחופשה ולכן לא ישתתף בישיבות הקבועות לאותו יום. באותו היום, ביום ה-20.3.16, היו קבועות שבע ישיבות – ארבע מהן נדחו למועד אחר ובית הדין קיים שלוש ישיבות בתיקים שונים בהרכבים שונים. תיק 71/16, גשוא התלונות, היה קבוע לשעה 10:30 (בהרכב כב' הקאדי להואני וכב' הקאדי ד"ר חמוזה חמזה). תיקים אחרים, 78/16 ו-85/16, היו קבועים לשעה 11:30 (בהרכב כב' הקאדי להואני וכב' הקאדי מוחמד אבו עוביד). עובדת היותו של כב' הנשיא בחופשה צויינה בכל הפרוטוקולים של הישיבות. בית הדין, כך כותב כב' הקאדי להואני, שאל בפתח הישיבה את דעת הצדדים על דבר האפשרות לקיים את הישיבה בהרכב חסר והצדדים נתנו לכך הסכמתם. ככל שמי מבין הצדדים היה מתנגד לקיום הישיבה בהרכב חסר, כך הוא מציין, היה בית הדין נמנע מקיומה ודוחה את מועד הישיבה.

בתום הישיבה שנתיימה בתיק 71/16, שעיקרה לגשר ולפשר בין בעלי הדין, כך כותב כב' הקאדי להואני, ומשלא הגיעו הצדדים להסכמה כלשהי, החליטו שני הקאדים הנכבדים שישבו בדין ליתן את פסק הדין במועד מאוחר. לפסק הדין שניתן בתיק זה על ידו [הקאדי להואני], ביום 31.3.16, הצטרפו כב' הנשיא סמארה וכב' הקאדי חמזה. פסק הדין ניתן, לדברי כב' הקאדי להואני, לאחר דיון פנימי בין חברי ההרכב שבסופו הוחלט על דחיית הערעור.

32. מוסיף וכותב כב' הקאדי להואני:

"עתה, מאחר והבקשה לביטול פסה"ד התבססה על טענת נבצרותו של כבוד הקאדי סמארה מלהשתתף בישיבת 20/3, ומשבררתי את הטענה עמו, הוא הודיע לי כי נבצרותו היא אמיתית, כי הוא היה בתורכיה ביום הישיבה. כתיבת ההחלטה בבקשה הנ"ל הוטלה עלי, ועל סמך הודעתו הנ"ל של כבוד הקאדי סמארה, ולאחר דיון פנימי בין חברי ההרכב שבו הוחלט לדחות את הבקשה, כתבתי הצעת החלטה לפיה דחיתי את הבקשה, תוך ציון העובדה שכבוד הקאדי סמארה היה בחו"ל ביום אותה ישיבה, נימוק זה היה בו די כדי להביא לדחיית הבקשה. הצעת ההחלטה הועברה, כמקובל, לפני חתימתה, לעיונם של כבוד הקאדי סמארה ושל כבוד הקאדי חמזה שהשתתפו בהרכב, והיא שהתה אצל כבוד הקאדי סמארה יותר משבוע ימים, ולאחר תיקונים, שינויים והשמטות שהוא ביצע בהצעה, יצאה ההחלטה הסופית ביום 05.06 פה אחד, ונחתמה ע"י חברי ההרכב. יצויין כי החלטות שמתקבלות בצוותא לא נרשם בהם שם השופט הכותב, וכך היה גם במקרה דנן. לאחר הגשת העתירה לבג"ץ מטעם המתלונן (עו"ד נאטור – א.ר.), ומשנודע לנו על הגשתה בחודש אוגוסט או בסמוך לכך, שאלנו אנוכי וכבוד הקאדי מוחמד אבו עוביד את כבוד הקאדי סמארה על פשר הטענות שהועלו בעתירה, שמבוססת כעולה על שאלת הנבצרות, הוא השיב: 'אין לזה יסוד, ביום 20.3.16 הייתי בחו"ל'."

33. החבר השלישי בהרכב בו ניתנה ההחלטה נשוא התלונות, כב' הקאדי ד"ר חמזה חמזה, מציין, כי הינו משמש דיין בבית הדין האזורי בעכו וכי בנוסף קיבל כתב מינוי זמני לבית הדין השרעי לערעורים. בתיק נשוא התלונה – כך כותב ד"ר חמזה, שימש כב' הקאדי להואני ראש

ההרכב. הקאדי להואני הודיע לו [לקאדי חמזה] לפני הדיון, ולצדדים במהלך הדיון, על העדרותו של כב' הנשיא מן הדיון מפאת היותו בחופשה והדברים קיבלו ביטוי גם בפרוטוקול הדיון. כב' הקאדי חמזה מוסיף, כי אין זה נהוג לשנתף אותו מבעוד מועד בסיבת ההעדרות.

כב' הקאדי ד"ר חמזה מציין, כי את טיוטת ההחלטה בבקשת הביטול כתב כב' הקאדי להואני: "הטייטה הועברה אלי ואל כב' הנשיא בפועל. הערנו את הערותינו, הוספנו משפטים והשמטנו משפטים מגוף הטקסט עד לגיבוש נוסח סופי של פסק הדין (ההחלטה – א.ר.), שאושר ונחתם על ידי שלושתנו".

גם הוא מאשר איפוא, כי טיוטת ההחלטה הועברה לעיון אליו ואל כב' הנשיא, שהעיר את הערותיו, וכי השניים העירו הערות, הוסיפו משפטים והשמיטו משפטים מגוף הטקסט.

34. המסקנה המתבקשת מכל אלה היא, שכב' הנשיא לא נהג כראוי, בעניין זה, במהלך הדברים. ההחלטה, לה היה שותף, הרוחה את הבקשה לביטול פסק הדין בערעור, נסמכה על ההנחה העובדתית אותה מסר הוא עצמו לחברי ההרכב, לפיה שהה בחוץ לארץ במועד שמיעת הערעור. הנחה זו הביאה למסקנה המשפטית אליה באו חברי ההרכב כי "נבצר" היה מכב' הנשיא לשבת בדיון וכי ניתן היה לקיים את הדיון בערעור במושב של שניים.

כמילים אחרות, חרף חיוניותה של ההנחה הזו – שהביאה את כב' הדיינים לקביעת התוצאות המשפטיות (ואיני נדרש לעצם התוצאה) – כשל כב' הנשיא במילוי חובתו לדייק בעובדות שמסר, ולמצער נמנע מלברר במועדים הרלבנטיים את אמיתות המידע. אין לקבל את עמדתו של כב' הנשיא כי ניתן להצדיק אמירה שגויה זו בנימוק של היסח הדעת ובשל שההחלטה נכתבה על ידי כב' הקאדי להואני. זאת – בשל שכב' הקאדי להואני סמך בהחלטתו על דברים ששמע מפי כב' הנשיא, בשל העובדה שההנמקה השגויה הזו חוזרת שלוש פעמים בנוסח ההחלטה, בשל שהיא שמה כנימוק מרכזי לדחיית הבקשה, ובשל שההחלטה נמסרה לבדיקתו של כב' הנשיא קודם פרסומה והוא, כמו הדיינים האחרים, הכניס בה תיקונים. לכב' הנשיא קמה אחריות לא רק כלפי הצדדים כי אם גם כלפי הדיינים האחרים וחובה היתה עליו להביא בפניהם את העובדות כהוייתם, על מנת שלא ייכשלו במסקנות העובדתיות והמשפטיות שבהחלטה לה היו שותפים.

35. הקושי מתגבר למשמע עדותו הנוספת של כב' הקאדי להואני. בתגובתו, במענה לפנייתי, הוא מציין, כי בירר עם כב' הנשיא את שאלת מקום שהותו של כב' הנשיא לא רק קודם לכתיבת ההחלטה בבקשת הביטול, כי אם גם במועד מאוחר יותר. כב' הקאדי להואני ניהל, על פי עדותו, שיחה נוספת עם כב' הנשיא, כחודשיים לאחר שנתתמה ההחלטה האמורה, כשנודע לכב' הקאדי להואני על הגשת העתירה לבג"ץ מטעם המתלונן נאטור. בשלב זה הוא פנה, יחד עם כב' הקאדי אבו עוכיד, לכב' הנשיא ושאלו על פשר הטענות שהועלו בעתירה לעניין

"נבצרות" כב' הנשיא, וזה השיב לו: "אין לזה יסוד, ביום 20.3.16 הייתי בחו"ל". במילים אחרות, גם כשנשאל על כך מפורשות, כחודשיים לאחר מתן ההחלטה על ידי הדיינים, מסר כב' הנשיא מידע שגוי. אפילו אניח כי כב' הקאדי מסר תחילה מידע שגוי בתום לב והיסח הדעת – כגרסתו – הרי מחדלו המתמשך בבדיקת העובדה העומדת ביסוד החלטת בית הדין ובמרכז הטענות המתוארות בבית המשפט הגבוה לצדק, מעורר קושי בכל הנוגע לגרסתו, ומכל מקום, אין ספק כי מחדלו זה מבטא חוסר אחריות. מחדל זה הביא, כאמור, לכתיבת החלטה שגויה ולהטעה של דיינים אחרים בבית הדין לערעורים. במובן זה התלונות בעניין זה נמצאו מוצדקות.

36. להשלמת התמונה בעניין זה אציין: כב' הנשיא כתב כי העובדה, הבלתי נכונה, שנכללה בהחלטת הביטול, אודות שהייתו בחו"ל ביום הדיון בערעור, התגלתה על ידו עצמו, תוך שדקדק באמור באותה החלטה שעה שבא להכין תשובה לעתירה הראשונה לכג"ץ. כב' הנשיא מטעים, כי ביום 25.9.16 פנה בהודעת דואר אלקטרוני (שהעתקה צורף לתגובה לתלונה) למנהל בתי הדין השרעיים, וביקש לעדכן את בית המשפט העליון אודות הטעות שנפלה בהחלטה נשוא התלונה: "אבקש וחובה כי תכלול תשובתנו לכג"צ הבהרה זו בכדי שלא תהיה אי הבנה ובית המשפט הנכבד לא יבין אותנו לא נכון". כב' הנשיא מטעים, כי חשוב היה לו עד למאוד "לשמור על השקיפות, האמת וניקיון הכפיים".

37. גם מנהל בתי הדין השרעיים, ד"ר איאר זחאלקה, אישר, כי אכן התבקש על ידי כב' הנשיא, בהודעת דואר אלקטרוני מיום 25.9.16, לדווח לבית המשפט העליון, במסגרת העתירה הראשונה, כי שהה ביום 20.3.16 בחופשה בארץ ולא שהה בחו"ל, וכי את הדברים העביר לעורכת דין ממחלקת יעוץ וחקיקה, שליוותה את הטיפול בעתירה, וכן ליועץ המשפטי של בתי הדין.

מסתבר, כי בפועל לא דווח הדבר לבית המשפט העליון, שדן בעתירה הראשונה, לא על ידי פרקליטות המדינה טרם שהוגשה העתירה השנייה (וזאת, לדברי נציגתה, כתשובה לשאלה שהפנינו אליה, בשל מו"מ שנוהל עם העותר על ביטול פסק הדין בערעור ומחיקת עתירתו – מו"מ שלא צלח), ואף לא על ידי כב' הנשיא עצמו או על ידי הנהלת בתי הדין השרעיים. לכך אוסיף, כי בית הדין השרעי לערעורים אף לא מצא ליתן החלטה מתקנת בתיק הערעור עצמו באשר לעובדה שכב' הנשיא לא שהה בחו"ל כמועד הדיון בערעור. כאמור, כב' הקאדי להואני ציין, כי גם לאחר הגשת העתירה הראשונה שוחח עם כב' הנשיא אשר שב וטען, כי אין לעתירה יסוד מאחר שאכן שהה בחו"ל ביום הדיון בערעור. ההודעה המתקנת באה מאוחר מידי ואין בה כדי להסיר מחומרת המחדל המתמשך.

38. ומכאן לתלונות האחרות, בקצרה: לאחר הדברים האלה הונחה לפתחה של הנציבות ביום 11.1.17 פנייה נוספת של אחד המתלוננים, עו"ד מדלג'. במכתבו הפנה המתלונן לסעיף 6א(ג) לחוק הקאדים, לפיו "בבקשות לצווי ביניים, לצווים זמניים ולהחלטות ביניים אחרות, מוסמך לדון כדן יחיד נשיא בית הדין השרעי לערעורים או קאדי של בית הדין השרעי לערעורים שנשיא בית הדין הסמיכו לכך". על פי הנטען, באותו יום בו נתקיים הדיון בערעור, 20.3.16, לאמור ביום בו נמסר המידע כי כב' הנשיא מצוי בחו"ל, חתם כב' הנשיא על כתב הסמכה להאצלת סמכות למי מן הקאדים.

39. ביקשתי את התייחסותו של כב' הנשיא לפנייה זו. כב' הנשיא כותב, כי על מנת שלא לפגוע בדיונים ובקהל הפונים לבית הדין בסעדי ביניים שונים, שעה שהוא נעדר מבית הדין ונבצר ממנו להשתתף בדיונים – בעת שהייתו בחופשה או בחו"ל – הוא מפקיד מראש, מבעוד מועד, בידי הנאמנות של המזכיר הראשי הארצי של בתי הדין, אחד או יותר כתבי הסמכה מודפסים, כשהם חתומים על ידו מראש, ופתוחים להשלמה ידנית על ידי המזכיר, לאחר שיחה עמו – לגבי זהות הקאדי שהוסמך, מספר התיק נשוא ההסמכה ותאריך מתן הוראת ההסמכה. המזכיר הראשי השלים את התורף בכל מקרה, וזאת לאחר שיחה עם כב' הנשיא.

במקרה נשוא התלונה, טרם יציאתו לחופשה, כך מסביר כב' הנשיא, הוא הפקיד בידי הנאמנות של המזכיר הראשי הארצי, מר סלים פוקהא, שני כתבי הסמכה מודפסים וחתומים, שהושאר בהם מקום חסר למילוי בכתב יד על ידי המזכיר כאמור לעיל. במהלך חופשתו התעורר פעמיים צורך לכתב הסמכת קאדי בגין הליך ביניים – פעם אחת ביום 17.3.16, בו הוסמך הקאדי חמזה בתיק ערעור 112/16, בהוראה טלפונית שלו (של הנשיא), ופעם שנייה בתיק נשוא התלונה ביום 20.3.16, בו נתן למזכיר הראשי הוראה טלפונית להסמיך את הקאדי להואני.

40. איני מוצא, ככלל, פסול בנוהל שהנהיג כב' הנשיא ודין התלונה בעניין זה להידחות. אעיר רק זאת: כאמור, חתימתו מראש של הנשיא מתנוססת על כתב הסמכה אך התאריך מתווסף באופן ידני על ידי המזכיר הראשי, בהרשאה. כיוון שכך עלול להיווצר רושם מוטעה כאילו הנשיא חתם באותו מועד על כתב ההסמכה, ולא היא. ראוי, לדעתי, לתעד איפוא כדבעי בכתב ההסמכה, את תאריך החתימה על ידי הנשיא ולצדו את תאריך האישור הטלפונית למזכיר הראשי, כך שמצב הדברים לאשורו יהיה ברור.

41. ומכאן לתלונה בעניין נסיעותיו של כב' הנשיא לחו"ל: התלונה נסבה על הטענה כי כב' הנשיא ביקר בחו"ל יחד עם "אנשים חשודים" במימון עמותה שהוצאה אל מחוץ לחוק, כשהוא נוטל חלק בהתרמות לגופים אסורים, וכי הדבר נעשה בעת שקיבל שכר בגין תפקידו כנשיא.

42. בעניין זה השיב כב' הנשיא כך:

מתוקף מעמדו ותפקידו החברתי, הקהילתי והמשפטי, הוא כב' הנשיא ואחרים נוטלים חלק בפעילויות שונות, משתתפים בכנסים יזומים שעניינם מיגור האלימות והפשעה, וכן הם נענים להזמנות לשמש כאורחי כבוד, בכנסים מעשיים בחו"ל במדינות האסלאם. היציאה לכל כנס נעשית לאחר קבלת אישור מתאים. חלק מן הנסיעות נעשה ביציאה להשתלמויות שמארגן משרד המשפטים עצמו מחוץ למדינה, למשל בירדן. במסגרת זו התקיימו ביקורים גם בטורקיה, בוסניה, אירלנד ודייטון שבארה"ב. כך ביקרו כב' הנשיא וחברו, מר כמאל ריאן, בקטאר בתיאום מלא עם משרד המשפטים והשתתפו בשיתוף בין דתי להעצמת שיתוף הפעולה למען האנושות ובשאלת הדרך להפיכת הדת לגורם מפיס ולמניעת ניצולה למטרות זרות. הביקור כמלזיה היה במימון משרד הדתות המלזי ובאמצעות עמותת "אמאן פלסטין". בזמן הביקור עמותה זו הייתה חוקית לכל דבר ועניין, ולא חל איסור על קיומה. הביקור כמלזיה, כל כותב כב' הנשיא, התרחש שנה שלמה לפני שהעמותה הוצאה אל מחוץ לחוק. דבר הנסיעה הודע למשרד המשפטים. מדובר בנסיעה פרטית בהזמנת העמותה והוא (כב' הנשיא) הוזמן אליה באמצעות חברו מר כמאל ריאן, שהיה סמנכ"ל הרשויות המקומיות בישראל ויו"ר עמותת אלאקצא. ביקורו והשתתפותו של כב' הנשיא, כך הוא כותב, היה בכובעו של מנהיג דתי שהוזמן להשתתף באירוע דתי ולא היתה לו כל מעורבות אשר למימון הנסיעה (נושא בו טיפל מר ריאן). בעת הביקור כמלזיה הוא (כב' הנשיא) לא כיהן בתפקיד נשיא אלא בתפקיד מנהל בתי הדין השרעיים, תפקיד שנתן בידו חופש פעולה ביצירת קשר עם מוסדות ובתי דין שרעיים בחו"ל. לדעתו, הטענה כי היה מעורב או ידע על תרומות כל שהן למאן שהוא הינה טענה מופרכת מיסודה שאין לה אחיזה במציאות. מעולם לא היתה לו כל נגיעה ממונית, כזו או אחרת - כך הוא מדגיש - וחלקו בביקור היה כמנהיג דתי מישראל וכאורח כבוד בלבד. לא ידוע לו - לכב' הנשיא - כך הוא כותב - כי במשלחת השתתפו כביכול אנשים חשודים. מר ריאן הינו חברו מאז ימי הלימודים בתיכון וחברותם המשיכה התהדקה והתעצמה, ללא קשר לתפקידיהם, והקשר ביניהם נותר בגדר חברותם הפרטית. נוסף היו לו (לכב' הנשיא) נסיעות נוספות בהשתתפות קאדים ואנשי ציבור, למשל נשיא בית הדין השרעי לערעורים בדימוס וקאדים נוספים.

43. כב' הנשיא הטעים, כי הוא אינו מעורב בכל פעילות פוליטית או מפלגתית ואינו חבר בכל מפלגה או גוף פוליטי. לדבריו, אין הוא נוטל חלק בכל אירוע פוליטי והשתתפותו מוגבלת תמיד לאירועים הנוגעים לתפקידו כמנהיג דתי בנושא דת ושיח דתי או בנושא חינוך בהכשרה לענייני דת ומוסר והשתלמויות שעניינן צביון דתי קהילתי. הוא חובש בנוסף לכובעו כקאדי וכנשיא גם כובע של מנהיג דתי בקהילה. כב' הנשיא מדגיש, כי לא היתה נסיעה לחו"ל שלא

נתקבל בגינה אישור יציאה לחו"ל מהגורמים המוסמכים, למעט נסיעות אישיות בזמן חופשה פרטית שלו ושל בני משפחתו.

כב' הנשיא מציין עוד, כי בגין נסיעותיו וימי שהותו בנסיעות בחו"ל, לא שולם לו שכר, מכיוון שימים אלה נזקפו לחשבון ימי חופשה המגיעים לו כדין, ככל שלא היה מדובר בנסיעות שנעשו בכובעו השיפוטי.

הוא מדגיש עוד, כי מעולם לא נסע עם כל גורם שהיה מעורב במישרין ובעקיפין בתיק שהתנהל בפניו. כב' הנשיא ביקש לציין עוד, כי מעולם לא ניצל את מעמדו ושומר בקפידה על כללי האתיקה. בכל נסיעותיו שמר בתכלית המשמר על כללי ההתנהגות הנאותה והנכונה במעמדו ותפקידו, תוך מודעות מוגברת לכך כי לא יהיה לו כל חיכוך מכל סוג ומין עם כל גורם שעלול להופיע לפניו בבית הדין. יש לדחות, לדבריו, את הנסיון לייחס לו על התנהלות הנוגדת את כללי הטעם הטוב וההתנהלות הראויה לאדם בתפקידו ובמעמדו.

בחומר שבפניי לא מצאתי תימוכין עובדתי להצדקת התלונה בעניין זה וככל שהדברים נמצאים בסמכותי – היא נדחית.

44. ומכאן לעניין השימוש שעשה כב' הנשיא ברשת החברתית "פייסבוק". כב' הנשיא מאשר בתגובתו לתלונות, כי עד לפני מספר חודשים אכן עשה שימוש בדף פרטי משלו בפייסבוק, בשמו הפרטי ובצירוף תמונתו. לדבריו אין מדובר בפעולה מנוגדת לכללי האתיקה, בראש ובראשונה משום שאין כלל כללי אתיקה המתייחסים לקאדים שרעיים. ברור הוא, כך סבור כב' הנשיא, כי כללי האתיקה של הקאדים השרעיים אינם יכולים להיות זהים לכללי האתיקה של השופטים, וזאת מטבע התפקיד של קאדי שרעי שהוא גם מנהיג דתי הלכתי, אשר חלק בלתי נפרד מתפקידו הינו הקשר ההדוק עם הקהילה בה הוא חי. הקאדי משמש מנהיג דתי ולעיתים אף "מעין מופתי" שהקהילה זקוקה לשמוע את עמדתו בענייני היום יום של ההתנהלות הדתית מוסרית.

45. ככל שייכתבו כללי אתיקה לקאדים שרעיים – כך סבור כב' הנשיא – אין לו ספק שלא יכלל בהם איסור על שמירה על הקשר עם הקהילה, במגבלות האתיות הכלליות, המחייבות התנהלות ראויה זהירה וממוקדת בענייני דת, לצד הנושאים החברתיים הבווערים הצריכים מנהיגות משפיעה ומרסנת. כב' הנשיא כותב, כי יש לו תפקיד ציבורי וחברתי המחייבו שלא להתנתק מהקהילה בה הוא חי ומשהפך השימוש ברשת החברתית כלי שבלעדיו אין, מחוייב הוא, לדבריו, לעשות שימוש גם בדף פייסבוק – זאת כאיש דת ולא בכובעו של קאדי שרעי בבית הדין. השימוש שעשה כב' הנשיא, לדבריו, בדף הפייסבוק שלו, היה שימוש זהיר במיוחד, תוך התרחקות ממה שנוגע לעבודתו השיפוטית, והוא נמנע משימוש שיש בו להפריע למהלך תקין ושוטף בעבודתו בכובעו השיפוטי. כב' הנשיא הטעים, כי הקפיד שלא לגרום לפגיעה ולו

הקלה שבקלות במראית פני הצדק בכל הנוגע לעבודתו השיפוטית. כב' הנשיא הוסיף עוד, כי שימש בעבר כמנהל בתי הדין, המחוייב להיות מעורב באופן אקטיבי בקשרים ממושכים עם הקהילה המוסלמית והחברה בכללותה ואף בקשרים רצופים עם גורמים חברתיים מוסלמים בישראל ומחוצה לה.

46. עוד מזכיר כב' הנשיא, כי הנהלת בתי המשפט אימצה את המלצותיה של וועדה מיוחדת שבחנה את סוגיית השימוש של שופטים ברשתות החברתיות, והמליצה שלא למנוע זאת מהם, תוך הצעה להטלת הגבלות בעיקר על חברות ברשת עם עורכי דין, כשהעיקר הוא לשמור על מראית פני הצדק ולהסיר חשש לפגיעה בה. מניעה מקאדי שרעי להשתמש ברשת החברתית משמעה, לדעת כב' הנשיא, ניתוקו והתנתקותו מהחברה והקהילה בה הוא חי והקשר עמה בו הוא מחוייב כמנהיג דתי. הדבר יהווה פגיעה קשה, לדעת כב' הנשיא, בחופש הביטוי שלו כלפי אותה קהילה אשר זקוקה לקשר זה. בשימושו ברשת החברתית, מדגיש כב' הנשיא, הוא שמר שלא יוצר ניגוד עניינים בין שני תפקידיו, הדתי והמשפטי, תוך שמירה מכובדת על מעמדו כקאדי שרעי, כך שהשימוש ברשת החברתית היווה שימוש חברתי ופרטי בלבד. כב' הנשיא מציין עוד, כי הוא נמנע מלציין בפרטיו האישיים את התואר השיפוטי שלו, שהרי הוא ידוע בקהילה ובחברה כמנהיג דתי רוחני. כן שמר בקפדנות שלא לעשות שימוש ברשת החברתית באמצעות מחשב בית הדין, ובכך שמר תמיד על הפרדה מוחלטת והבחנה מוחלטת בין הפעילות השיפוטית שלו ובין הפעילות הפרטית שלו בכובעו כמנהיג דתי.

47. עניין אחרון זה, השימוש שעושה דיין – או שופט – ברשתות החברתיות, מדגיש פעם נוספת את הצורך המידי להתקין כללי אתיקה מיוחדים לעניין זה ולעניינים אחרים ולהתאימם לקאדים המכהנים בבית הדין השרעי. אין סיבה שערכאה שיפוטית זו תוחרג מן הטיפול השוטף לו זוכה מערכת המשפט המרכזית – בכל הקשור בהתקנת כללי אתיקה והתייחסות מיוחדת לנושאים אתיים המתעוררים במהלך השוטף של עבודת הדיינים. מילוי הצורך הזה הוא בתחום סמכותה של שרת המשפטים, שהחלטה זו מועברת לידיה.

48. ובאותו עניין – אכן, דיין וחשבוך שהגישה וועדה שיטתית על המדוכה, בעניינים של שופטים, המליץ כי שופטים יורשו להצטרף לרשתות חברתיות, אך זאת רק לאחר שילמדו כיצד לקבוע את הגדרות הפרטיות להן, כדי להגביל את יכולתם של עורכי הדין לעקוב אחריהם או להפוך ל"חברים" שלהם ברשת. יוזמר, כי הוועדה הטעימה, כי במציאות הישראלית חברות ברשת חברתית עלולה לעורר חשש של פגיעה במראית פני הצדק. הנושא אינו נקי איפוא מספיקות. אשר לעניינו של כב' הנשיא, בסוגיה זו לא הונחה כל תשתית לקביעה, כי פרסום

כלשהו מטעמו של הקאדי או התנהלות כלשהי מצדו ברשת, פגעה במעמדו ובתדמיתו כיושב
בדין. גם בעניין זה נדחית התלונה נגדו.

49. התוצאה היא, שהתלונות נגד כב' הנשיא (כפועל) נמצאו מוצדקות, כאמור בסעיפים
34-35 בהחלטה זו. בכל שאר העניינים נדחות התלונות.
התלונה נגד כב' הקאדי להואני נדחית בשל משיכתה ע"י המתלונן עו"ד נאטור.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

העתק: המתלוננים

כב' הנשיא (כפועל) עבד אלחכים סמארה, בית הדין השרעי לערעורים
כב' הקאדי זיאד להואני, בית הדין השרעי לערעורים
כב' הקאדי ד"ר איאד זחאלקה, מנהל בתי הדין השרעיים
גב' איילת שקד, שרת המשפטים